

## HANELISTE MÄÄRAMISE JUHEND

Haneliste seltsi partlaste sugukonda kuuluvad lisaks hanedele ja lagledele ka luiged, pardid ja kosklad. Käesolevas juhendis keskendume ainult hanedele ja lagledele, kelle täpne määramine on haneliste heidutusjahi uuringu raames äärmisel oluline. Küttida ei tohi liike, kellele jahiluba pole väljastatud. Looduskaitsealused haned ja lagled Eestis on **väike-laukhani** (I kaitsekategooria), **valgepõsk-lagle** (III kaitsekategooria) ja **punakael-lagle** (III kaitsekategooria).

### Liikide määramine

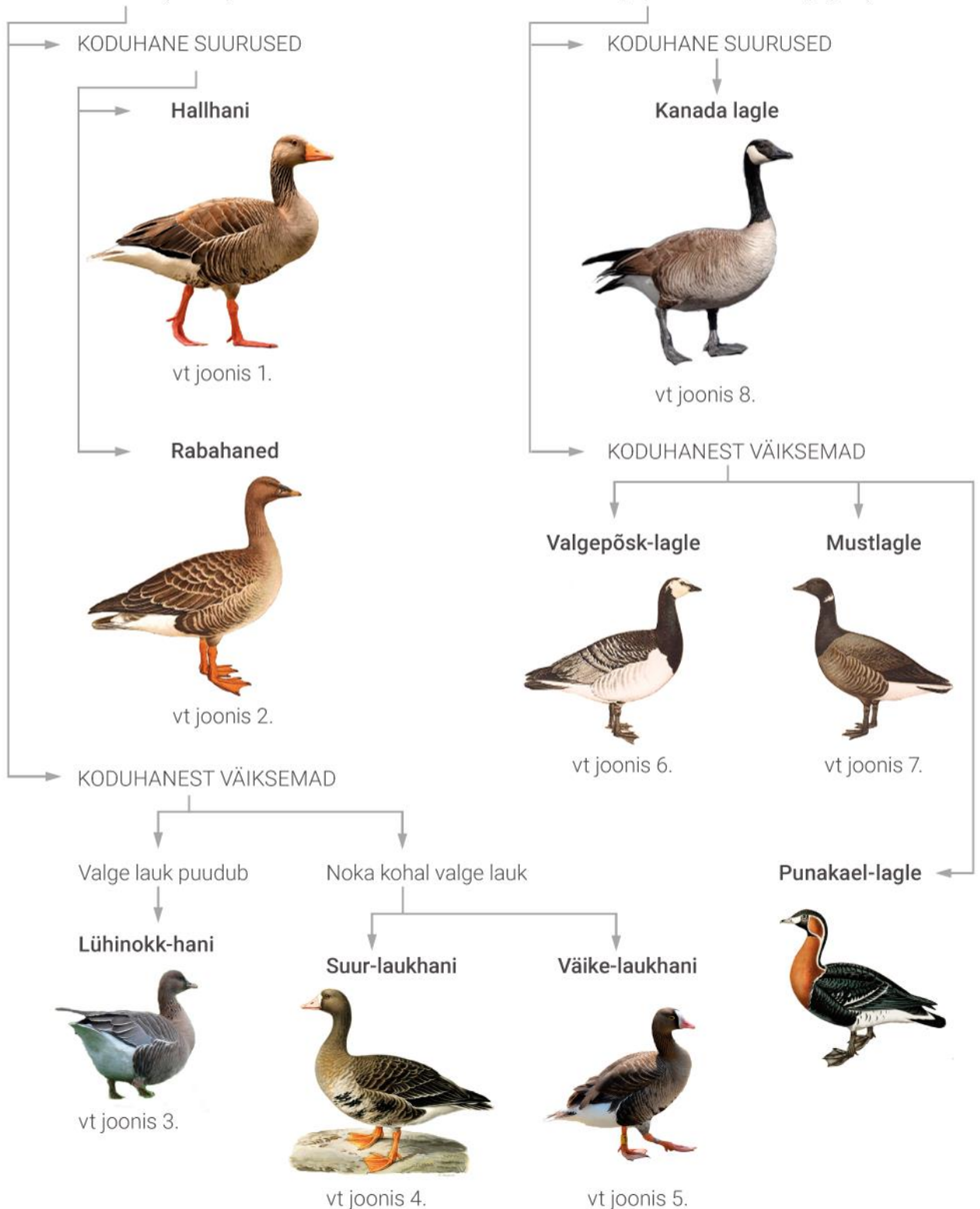
Käesolevat hanede ja laglede määramise juhendit on lubatud kasutada ainult teaduslikel ja mittekommertsiaal eesmärkidel lindude määramise lihtsustamiseks. Järgnevalt on toodud liikide määramise üldtabel, millele järel käsitletakse igat liiki üksikasjalikumalt.

# HANEDE JA LAGLEDE MÄÄRAMISE JUHEND

Põldudel kohatavaid hanelisi saab välimuse ja suuruse põhjal laias laastus jagada

üldpildilt pruunikad hanelised, noka ja jalgade värv varieerub roosast oranžini (haned)

mustjashallid hanelised valgete laikudega, ühel juhul kaelal lisaks ka punakaspruuni **nokk ja jalad on mustad** (lagled)



## 1. HALLHANI (*Anser anser*)

### Sulestik

Üleni pruunikashall. Kõhuosa on heledam, vanematel lindudel võib esineda kõhul väikesi tumedamaid laike. Kuid üldmulje on siiski pigem tagasihoidlik, ilma eriliste triipude või muude kaunistusteta.

Lennul paistab silma **heledam tiiva eesserv** (helehall, aga võib tunduda päikesevalguses suisa valge).



### Nokk

suur ja oranžikasroosa

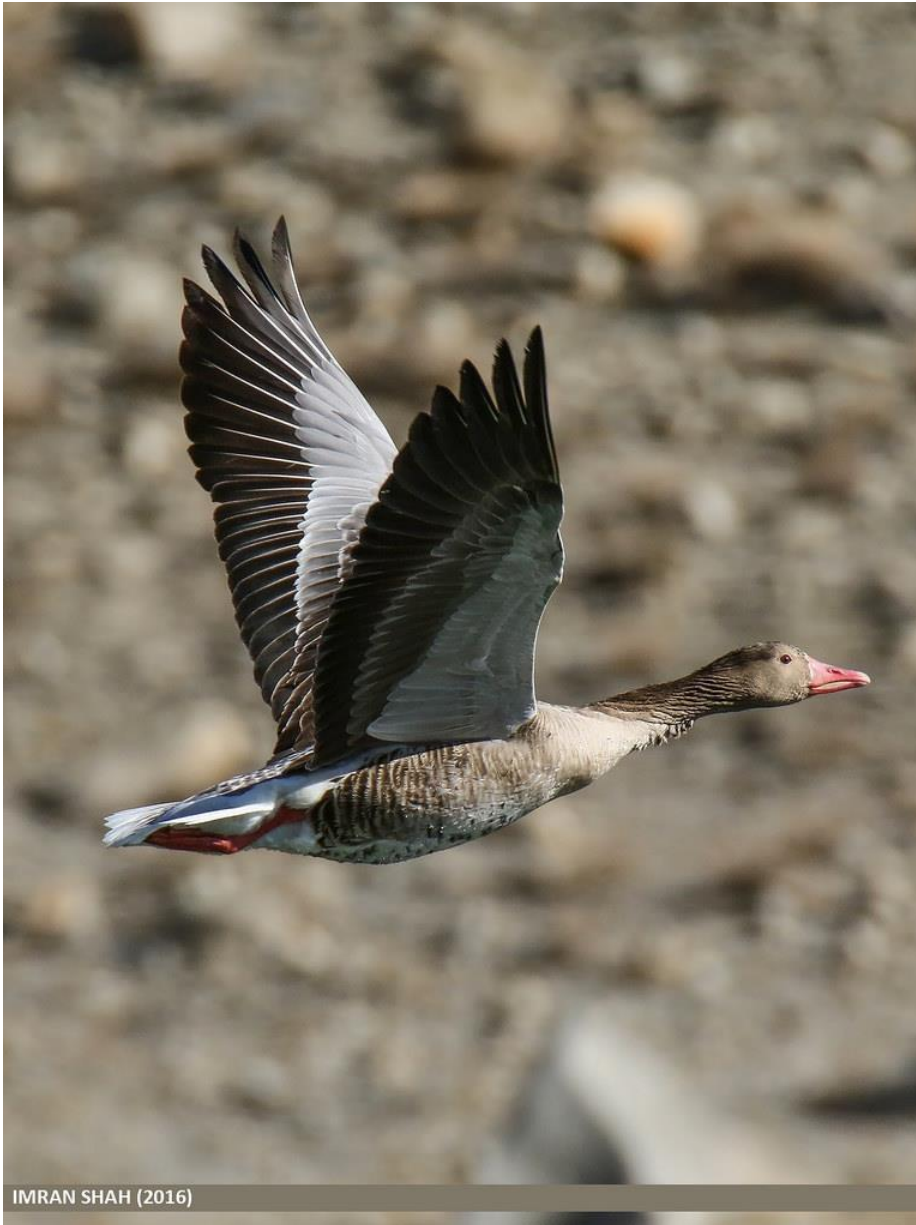
### Jalad

sama värvi, mis nokk, st roosakasoranžid  
NB! noorlindude jalad on hallikasroosad

**Suurus** Kõige suurem meil esinev hani (2,5-4,3 kg).

**Häälitsus** Ninahäälne kaikuv kaagutus „kaang, ka-nga-nga-...“ nagu koduhanel.

**Sarnane liik** Segamini võib ajada rabahanega. Hallhane üldpilt on siiski tunduvalt heledam, eriti just pea ja kael on heledamad, samuti nokk. Erinev on ka lennuhäälitsus.



IMRAN SHAH (2016)

Photo credit: [gilgit2](#) on [Visualhunt.com](#) / CC BY-SA



Foto: [Pixabay](#)

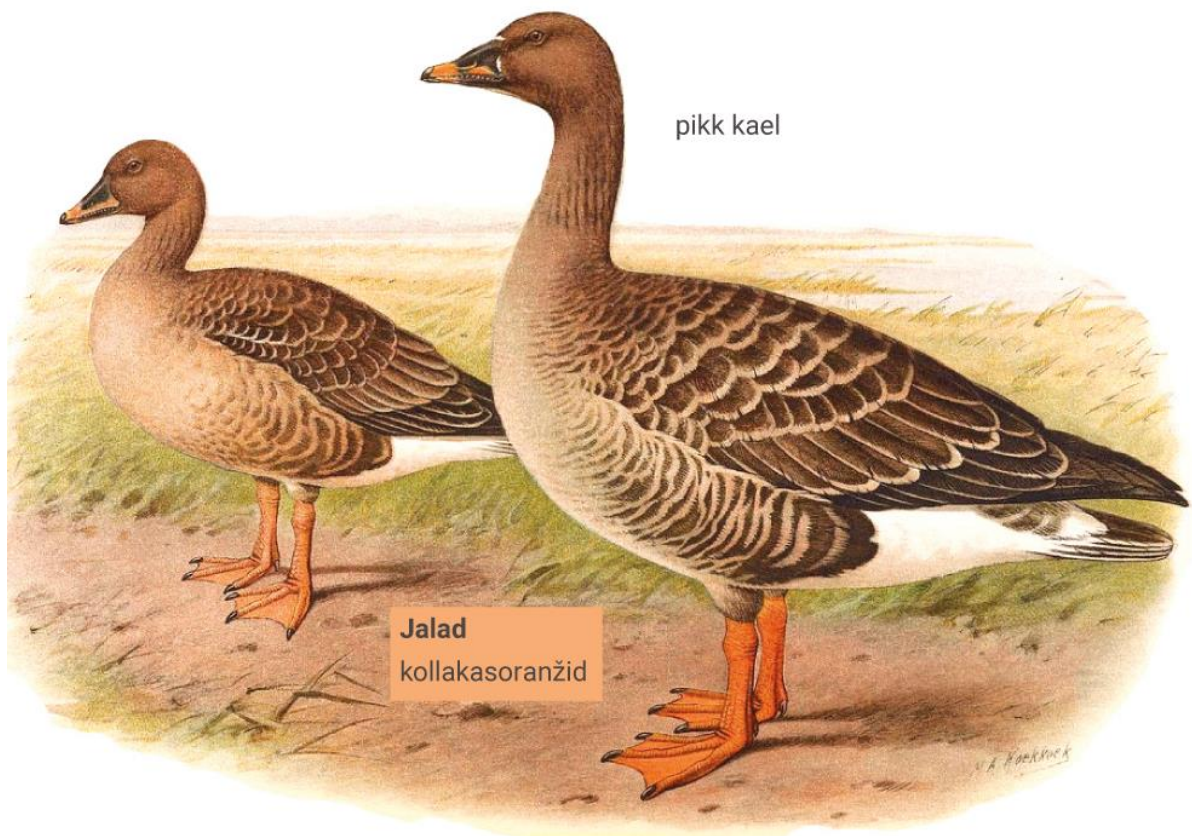
## 2. RABAHANED (*Anser fabalis*)

### Sulestik

Pruunikam, tumedam kui hallhani. **Pea ja osaliselt ka kael muust sulestikust veidi tumedamad.** Ülakeha tumehallikas.

### Nokk

musta-oranžikirju noka juur ja ots on mustad, vahepealne osa oranž.



**Suurus** Kogukas hani, kuid hallhanest siiski pisut väiksem (u 3 kg).

**Häälitsus** Ninahäälne madal kaagutav „kaiajak“ või „kajak“, ka „ngak“.

**Sarnane liik** Segamini võib ajada hallhanega. Rabahane üldpilt on siiski tunduvalt tumedam, pea ja kael tumepruunid, nokk otsast must. Samuti puudub hallhanele iseloomulik tiiva hele esiserv. Erinev on ka lennuhäälitsus.

Segi võib ajada ka suur-laukhane noorlinnuga, eristada saab noka värvi järgi (suur-laukhanel on nokk roosa).

Rabahane nimetuse alla kuuluvad tegelikult kaks haneliiki – **taiga-rabahani** *Anser fabalis fabalis* ja **tundra-rabahani** *Anser fabalis rossicus*. Taiga-rabahane ja tundra-rabahane on raske välimuse põhjal looduses eristada. Paraku ei saa neid looduskaitsest seisukohast ühtselt käsitleda, sest taiga-rabahane populatsioonide arvukused on langustrendis ning liik vajab kaitset. Heidutusjahi uuringu raames on mõlema rabahane kütmine teaduslikel eesmärkidel lubatud. Jahimeeste poolt edastatud fotode alusel määratakse rabahane täpsemad liigid ja saadakse aimu, milline on taiga-rabahane osakaal. See aitab otsustada, kas edaspidi kevadisel heidutusjahil rabahane kütmisslube väljastada või mitte.

### Taiga-rabahani

- Tundra-rabahanega võrreldes pikem kael - väike erinevus, raske looduses määrata, sest sõltub linnu asendist.
- Tundra-rabahanega võrreldes pikem ja saledama muljega nokk ning laiem oranž nokkalaik - taas pole ideaalne määramistunnus, kuna nokavärv võib suures ulatuses varieeruda.
- Suuremat kasvu ja pikem kui tundra-rabahani, mistõttu liigub maapinnal nõ „luigelikumalt“.



Ron Knight - Flickr: Tundra-rabahani.



Rabahaned lennus

Photo credit: [mattisj](#) on [Visualhunt](#) / [CC BY-NC-SA](#)



Taiga-rabahani

Photo credit: [Langham Birder](#) on [Visualhunt.com](#) / [CC BY-NC-ND](#)

### 3. LÜHINOKK-HANI (*Anser brachyrhynchus*)

**Sulestik**

Hallikas, üldmulje heledam kui teistel hanedel

**Nokk**

silmapaistvalt lühike  
musta värvi nokk roosa võruga



**Suurus** Rabahanest natuke väiksem.

**Häälitsus** Nagu rabahanel või pisut kõrgemad ja kimedamad.

**Sarnane liik** Väga väikese arvuline läbirändaja, kes sarnaneb kõige rohkem rabahanele. Viimasest on lühinokk-hani väiksem ja jässakam, kael ning jalad on lühemad, pea ümaram. Selg ja tiivapealne on rabahanele võrreldes palju heledamad, mis tumeda kehakülje ja kaela kõrval päris hästi silma hakkab. Samuti saba tipuvööt on laiem kui rabahanel.



## 4. SUUR-LAUKHANI (*Anser albifrons*)

### Sulestik

Pruunikashall. Pea ja kael tunduvad ülejäänud kehast tumedamad. **Valge lauk otsmikul.**

Teiste hanede seast hästi äratuntav kõhul olevate **korrapäratute mustade ristitriipude järgi.**

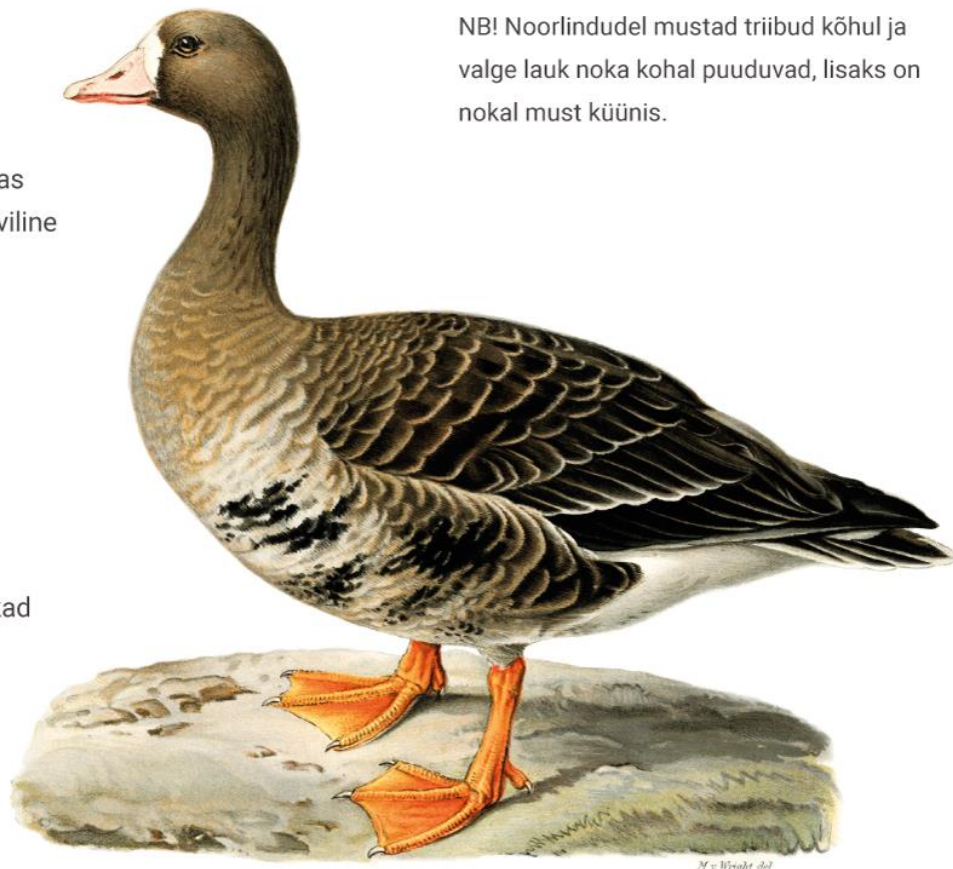
### Nokk

roosakas  
ühevärviline

NB! Noorlindudel mustad triibud kõhul ja valge lauk noka kohal puuduvad, lisaks on nokal must küünis.

### Jalad

oranžikad



**Suurus** Väiksem kui hall- või rabahani (1,5-3 kg).

**Häälitsus** „Kliu” ja madal „kaga”. Lennul melodiline „kaga-kligi-kaga-kligi...”.

**Sarnane liik** Võib segi ajada väike-laukhanega, viimane on aga väga haruldane. Noorlinde võib segi ajada rabahanega, aga noore suur-laukhane nokk on roosa väikese musta küünisega, mitte musta-ja oranžikirju.



Suur-laukhane noorlind (vasakul) ja kanada lagle (paremal). Suur-laukhane noorlinnul on nokk suures enamuses roosa ja noka otsas on väike must küünis – noka värv aitab teda eristada rabahanedest! Lisaks on suur-laukhaned kasvult rabahanedest väiksemad.

Photo credit: [Ingrid Taylar](#) on [Visual Hunt](#) / [CC BY-NC](#)



Photo credit: [jimmyedmonds](#) on [Visual Hunt](#) / [CC BY-SA](#)

## 5. VÄIKE-LAUKHANI (*Anser erythropus*)

### Sulestik

Pruunikashall. Pea ja kael ülejäänud kehast tumedamad.  
Mustad kõhuvöödid on tavaliselt väiksemad kui suur-laukhanel.

**Valge lauk ulatub silmade vahele.**

NB! Noorlindudel valge lauk puudub.

### Nokk

sügavroosa  
kolmnurksem ja lühem  
kui suur-laukhanel



**Suurus** Suur-laukhanest hästi natuke väiksem, kompaktssem.

**Hääliitus** Lennus hele kila. Vinguv, mitte kaagutav „bij-viu-viu“ või „kiju“, „kiviu“, „kiliuliu“. Hoiatushüüd kiire kõrge kiunatus „ki-up“.

**Sarnane liik** Võib segi ajada suur-laukhanega.

Pea on ümaram, järsemalt tõusvama otsmikuga ja tumedam ning kael on lühem ja kompaktssem kui suur-laukhanel.

## 6. VALGEPÕSK-LAGLE (*Branta leucopsis*)

### Sulestik

Laup, põsed, kurgu- ja kõhualune valged. Kael must. Selg hallikas, tugeva musta triibutusega. Saba valge, saba tipp must.



- Suurus** Väike, aga mustlaglest veidi suurem (1,5-2,5 kg), hanele iseloomulik kehakuju.
- Häälightsus** „Kä-nkä-nkä“, suures parves kõlab see meloodilise nagingana.
- Sarnane liik** Kanada lagle, kes on aga oluliselt suurem. Samuti on valgepõsk-lagle pea peaaegu üleni valge, kanada laglel on valge laik aga ainult põsel ja kurgu all.



Foto: [Pixabay](#)

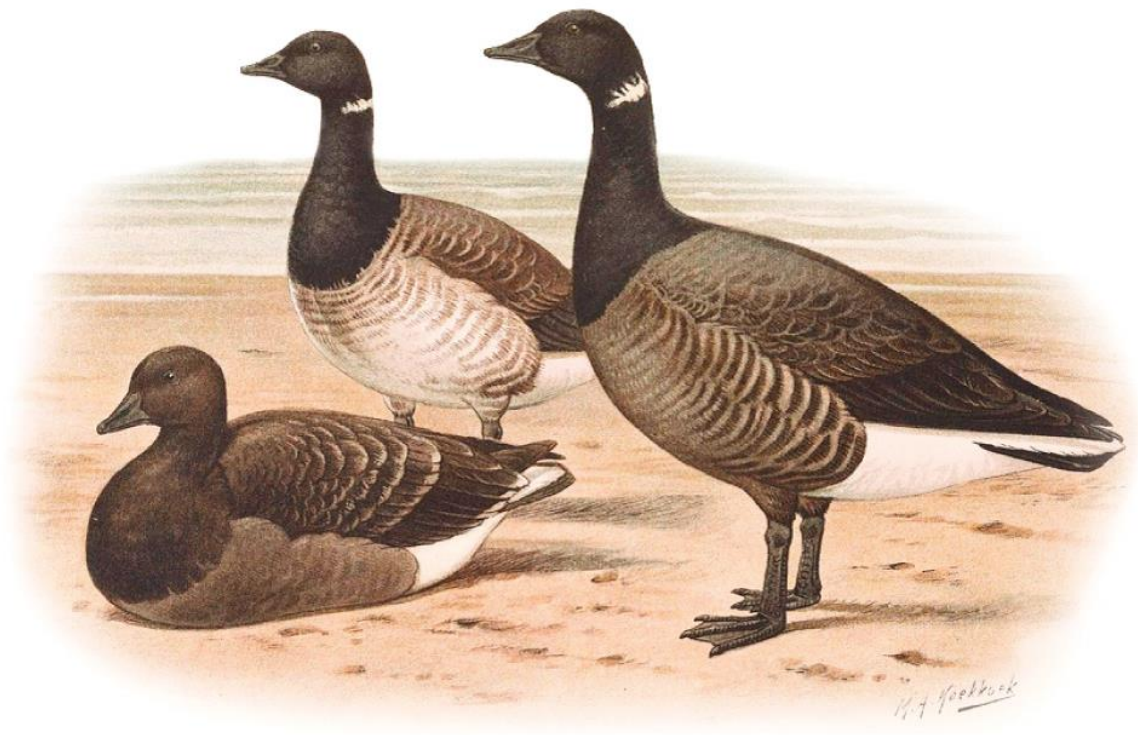


Photo credit: [Stefan Berndtsson](#) on [Visualhunt.com](#) / [CC BY](#)

## 7. MUSTLAGLE (*Branta bernicla*)

### Sulestik

Üleni mustjashall. Valge sabapealne ja sabaalune. Täiskasvanud isenditel kaela küljel väike valge laik n-ö valge kaelus, mis musta pea ja kaela taustalt hästi esile tuleb.



- Suurus** Pardisuurune (1,1-1,7 kg), kael on lühike ja jäme. Hanele iseloomuliku keha hoiakuga.
- Häälitsus** „rott-rott“, „prot-prot“ ja „kr-rop“
- Sarnane liik** Sarnaseid liike ei ole. Raskusi võib tekkida liigi määramisega alamliikide kohatise erineva sulestiku tõttu.



Photo credit: [mikebaird](#) on [Visual Hunt](#) / [CC BY](#)



Photo credit: [Andrei Chudy](#) on [Visual Hunt](#) / [CC BY-NC-SA](#)

## 8. KANADA LAGLE (*Branta canadensis*)

### Sulestik

Pea, kael, nokk ja saba on mustad, **põsed ja kurgualune ning sabaalused kattesuled valged**, küljed kollakaspruunid ning põikvöödilised. Rind on valkjask, kollaka varjundiga.



**Suurus** Lagledest suurim. Koduhane suurune, aga graatsilisem nagu luik.

**Häälitsus** „kä-kä-kä“, pasundav „oo-aank“

**Sarnane liik** Kaugelt võib kanada laglet ekslikult pidada mõneks haneks, kuid lähemal uurimisel eristub ta kergesti musta kaela ning pea poolest. Teistest lagledest on teda lihtne eristada sellepoolest, et ta on viimastest oluliselt suurem. Valgepõsk-laglest eristab kanada lagle veel see, et tal on ainult põsk valge, mitte peaaegu terve pea nagu valgepõsk-laglel.





Photo credit: [j van cise photos](#) on [Visual hunt](#) / [CC BY](#)



Kanada lagled ja üksik hallhani

Photo credit: [Stefan Berndtsson](#) on [VisualHunt](#) / [CC BY](#)

Käesolev juhend on koostatud järgmiste linnumäärajate põhjal.

1. Valker, T. (2006) „Väike veelinnuraamat“, Maalehe Raamat.
2. Jonsson, L. (2000) „Euroopa linnud“, Eesti Entsüklopeediakirjastus, Tallinn.
3. Mägi, E. (2010) „101 Eesti lindu“, Varrak.
4. Väike-laukhane voldik [www.piskulka.net/docs/EstoniaE1bookletAnnex14.pdf](http://www.piskulka.net/docs/EstoniaE1bookletAnnex14.pdf)
5. Loodusõppe lehekülg  
[www.looduspilt.ee/loodusope/?page=liigitutvustused\\_list&filter=1&klass=4&selts=7](http://www.looduspilt.ee/loodusope/?page=liigitutvustused_list&filter=1&klass=4&selts=7)

Jooniste ja fotode allikad.

- |                    |   |
|--------------------|---|
| 1. hallhani        | Pixabay; muudetud   |
| 2. rabahani        | BioDivLibrary on Visualhunt.com / CC BY; muudetud                             |
| 3. lühinokk-hani   | Bas Kers (NL) on VisualHunt / CC BY-NC-SA; muudetud                           |
| 4. suur-laukhani   | Freepik.com; muudetud   |
| 5. väike-laukhani  | rodtuk on Visual Hunt / CC BY-NC-SA; muudetud                                 |
| 6. kanada lagle    | Image by alphanumericlogic on Pixabay; muudetud                               |
| 7. mustlagle       | BioDivLibrary on Visual Hunt / CC BY; muudetud                                |
| 8. valgepösk-lagle | BioDivLibrary on VisualHunt.com / CC BY; muudetud                             |
| 9. punakael-lagle  | Free Public Domain Illustrations by rawpixel on Visual Hunt / CC BY; muudetud |